

- Na ZŠ je rozvoj sociální gramotnosti organizačně zajištěn relativně dobře. Ze sledování průběhu, však vyplývá, že není dostatek situací, které by byly vytvářeny nebo využívány pro rozvoj sociální gramotnosti.
- V některých vyučovacích předmětech jsou strategie vytváření situací pro rozvoj sociální gramotnosti pomíjeny s odkazem na obsahové přetížení osnov.
- Rozvíjení sociální gramotnosti prostřednictvím vhodných strategií (týmová práce, spolupráce na pravidlech apod.) je na SŠ oproti očekávání (vyspělejší žáci) využíváno výrazně méně často.
- V testu sledujícím znalostní zá-

klad sociální gramotnosti dosáhli jak žáci 6. ročníku ZŠ, tak žáci 1. ročníku SŠ výsledky mírně pod hranicí očekávané úspěšnosti – vzhledem k obsahu úloh postavenému na základních reálných situacích, které jsou žákům dostatečně známy, se ale jedná o negativní zjištění. ◀

Občanské vzdělávání v základních a středních školách

Poslední zveřejněná tematická zpráva, kterou se uzavírají zprávy z tematické inspekční činnosti ve školním roce 2015/2016, se věnuje obsahu, pojetí a kvalitě výuky občanského vzdělávání v ZŠ a SŠ a na ověřování znalostí žáků v dotčených tématech. Na přípravě a realizaci tematické inspekční činnosti spolupracovala Česká školní inspekce s Centrem občanského vzdělávání, které působí při Fakultě humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze a které je jedním z hlavních garantů dlouhodobé podpory koncepčního rozvoje občanského vzdělávání v České republice.

Pozitivní zjištění

Ve většině ZŠ i SŠ byl tematický obsah občanského vzdělávání vhodně zařazen v rámci ŠVP do několika relevantních předmětů jako průřezové téma. Více než polovinu učitelů občanského vzdělávání v ZŠ a většinu učitelů občanského vzdělávání v SŠ tvoří zkušení a odborně erudovaní učitelé. Hlavním cílem občanského vzdělávání na většině ZŠ i SŠ je rozvoj schopností žáků ujasnit si své občanské postoje a hodnoty. Zatímco většina ZŠ vyučuje témata občanského vzdělávání formou diskuse či metodou skupinové práce, téměř všechny SŠ vyučovaly občanské vzdělávání formou diskuse. Nedostatek výuko-

vých materiálů k občanskému vzdělávání vyvažovali vyučující většinu ZŠ a SŠ využíváním vlastních materiálů. Žáci v naprosté většině ZŠ a SŠ participovali na rozhodování o vzhledu třídy a velmi často také spolurozhodovali o vzhledu školy či participovali na výběru exkurzí a výletů, v nadpoloviční většině škol se tak žáci podle učitelů občanského vzdělávání smysluplně podíleli na chodu školy.

Negativní zjištění

Ve třetině ZŠ a pětině SŠ chyběla v občanském vzdělávání témata formulovaná v RVP ZV jako prioritní a klíčová pro úspěšné zapojení žáka do demokratické společnosti (aktivní přístup k lidským právům, rozvoj všeobecného přehledu a občanských kompetencí, prevence extremismu a respekt ke kulturním odlišnostem a podpora demokratických hodnot). Ačkoliv většina ZŠ i SŠ volila odpovídající metody a formy výuky, zastoupení komplexnějších forem (rolové hry a simulace, projektové dny, výzkumná činnost apod.), které rozvíjejí a upevňují především dovednosti, byly využívány menšinou. Pouze v přibližně polovině ZŠ slouží jako výukové materiály základní dokumenty jako jsou Ústava ČR nebo Všeobecná deklarace lidských práv.

Učitelé občanského vzdělávání i ředitelé škol ve velké většině shod-

ně deklarují nedostatek vhodných metodických a učebních materiálů, programů a pomůcek. Zjištění tak ukazuje na rezervy, které spočívají zejména v systémové úrovni. Více než třetinu ZŠ a polovinu SŠ omezoval v rozvoji občanského vzdělávání nedostatek finančních prostředků na rozvíjení kvality občanského vzdělávání.

V rámci participace žáků ZŠ a SŠ na chodu školy byl v polovině škol značně zúžen okruh možných oblastí, které mohou žáci ovlivňovat. Školy sice umožňují a podporují mimoškolní občanské aktivity žáků, většina z nich se však výchovy k občanství týká spíše okrajově (kulturní a sportovní aktivity). ◀

Všechny tematické zprávy jsou průběžně zveřejňovány na webových stránkách České školní inspekce www.csicr.cz v záložce Dokumenty/Tematické zprávy.

